

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ ВІДНОСНО МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Наумова ІВ., провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України

Українське суспільство в останні десятиліття призвичаїлось жити в умовах демократичного ліберального політико-правового режиму, постійного підвищення рівня свободи та толерантності до різних видів поведінки. Значна частина суспільства негативно ставиться не тільки до каральних заходів впливу на злочинність, але й до запобіжних заходів, які пов'язані зі здійсненням адміністративного контролю, примусу.

За таких умов виникає необхідність переміщення акценту у правоохоронній діяльності на запобіжні заходи непримусового характеру, пов'язані з переконанням, інформуванням, вихованням та стимулюванням правомірної поведінки, спрямовані на створення сприятливих умов для формування у суспільстві культури безпечної соціальної поведінки. В даний час однією з актуальних сфер такої діяльності є віктимологічна профілактика злочинів.

Можна констатувати, що в найбільшій мірі можливості віктимологічної профілактики злочинів можуть бути реалізовані відносно населення міст, особливо великих міст. Це зумовлено специфічними умовами життєдіяльності сучасної міської спільноти, зокрема постійно зростаючою інтенсивністю людських контактів, що супроводжується обміном інформацією з великою кількістю людей; розвитком різноманітних форм масової комунікації. Тобто в сучасному місті створюються найбільш сприятливі умови для інформування населення щодо загроз вчинення злочинів та правил безпечної поведінки. Слід констатувати, що можливості віктимологічних запобіжних заходів до цього часу використовувалися явно недостатньо. Вважаємо за необхідне вказати на окремі важливі, на нашу думку, напрями вдосконалення такої діяльності.

1. Одним з важливих заходів загальної віктимологічної профілактики злочинів, яким міліція до цього часу практично не займалася, є формування у мешканців міста негативного відношення до злочинності, установки на активний захист від злочинів як в колективних, так і в індивідуальних формах. Важливою складовою такої діяльності є поширення об'єктивної, повної інформації про стан злочинності в місті, діяльність щодо протидії їй, проблеми, які виникають в цій сфері. Це один з головних шляхів повернення довіри населення до міліції, налагодження співробітництва з міською громадою. Слід ефективно використовувати всі форми поширення такої інформації: брифінги, виступи на телебаченні та радіо, публікації в ЗМІ, розповсюдження брошур, буклетів, організацію публічних дискусій тощо.

Особливо слід наголосити на необхідності використання можливостей Інтернету. Як показують події останніх років, у світі сформувався інформаційний Інтернет-простір, який постійно розширюється, а інформаційні контакти в ньому здійснюються все інтенсивніше. З огляду на сказане необхідно постійно вдосконалювати сайти міських органів внутрішніх справ, розширювати обсяг інформації, яка на них розміщується; створити сайти громадських організацій, спрямовані на поширення інформації щодо захисту від злочинів; налагодити постійне спілкування з зазначених проблем з громадянами, особливо молоддю.

2. У світовій практиці активно використовується такий напрям загальної віктимологічної профілактики злочинів як інформування населення про вчинені злочини та правила безпечної поведінки, яка дозволяє не допустити вчинення таких посягань. Доводиться констатувати, що система такого інформування в країні до цього часу не створена. Такий стан справ можна пояснити традиційною недооцінкою органів внутрішніх справ дієвості такої діяльності, а також побоюванням залякати населення, викликати у нього стан підвищеної тривоги та страху.

На нашу думку, належним чином дозована та донесена до людей у оптимальній формі така інформація може дати дуже суттєвий запобіжний ефект. При цьому слід використовувати обидві її основні форми: інформації-повідомлення та інформації-рекомендації. Інформація-повідомлення має сигналізувати про поширення в місті певних видів злочинної поведінки. Вона може бути достатньою для поміркованої та активної частини населення, яка здатна самостійно оцінити небезпеку та виробити власні заходи захисту від злочинних посягань. Інформація-рекомендація має посилити цей запобіжний вплив, шляхом надання громадянам простих та зрозумілих порад, правил поведінки, які допоможуть їм не стати жертвами злочинів.

Як свідчить практика, дуже важливими є зміст такої інформації та форма її надання населенню. Наприклад, нам здається неефективним викладення загальних правил безпечної поведінки у спеціальних брошурах, висвітлення їх у спеціальних теле- та радіопередачах тощо. Така відірвана від повсякденного життя інформація швидко забувається. Значно корисніше подавати її у формі стислих повідомлень-пам'яток з викладенням конкретних фактів вчинення злочинів певних видів та заходів захисту від них. Така інформація може розміщатися у поштових скриньках, у засобах міського транспорту, торгівельних закладах тощо. Дуже важливо акцентувати увагу на засобах захисту від найбільш поширених злочинів – кишенькових та квартирних крадіжок, розбійних нападів, грабежів, шахрайства. Зокрема, надана своєчасно та у належній формі запобіжна віктимологічна інформація могла б допомогти великій кількості

громадян не стати жертвами масових шахрайських обмудок, пов'язаних із створенням пірамід у 1990-ті роки.

Безумовно корисними є й інші форми надання такої інформації: брифінги, виступи на телебаченні та радіо, публікації в ЗМІ тощо. Слід також розглянути доцільність донесення до громадян такої інформації через колективні та індивідуальні бесіди дільничних інспекторів міліції. Очевидно таку роботу слід розгортати поступово з урахуванням особливостей осіб, які проживають в певних мікрорайонах, будинках.

Особливого підходу потребує проведення такої роботи серед дітей у дошкільних установах, школах. Практика довела ефективність занять, спрямованих на формування у дітей знань правил поведінки пішоходів та навичок їх дотримання, які дозволяють уникнути попадання у дорожньо-транспортну пригоду. Що стосується уникнення дітьми інших видів злочинних посягань, то така інформація повинна формулюватися та доводитися до дітей дуже обережно з урахуванням їх психологічних особливостей.

3. Перспективним напрямом віктимологічної профілактики злочинів є розвиток колективних форм самозахисту. В умовах підвищення громадські ініціативи та самодіяльності в країні це є цілком реальним. Достатньо згадати самодіяльні групи захисту автотранспорту від знищення, які виникли в м. Києві та інших містах в останні місяці. Такі громадські формування самозахисту можуть бути менш або більш стійкими. Важливо, щоб при їх утворенні дотримувалися принципи добровільності та самодіяльності. Працівники міліції мають підтримувати такі самодіяльні групи захисту і слідкувати за дотриманням ними закону.

4. Слід подумати про активізацію індивідуальної віктимологічної профілактики відносно осіб з підвищеним ступенем віктимності – самотніх осіб похилого віку; осіб, які зловживають алкоголем тощо. На нашу думку, здійснення дільничними інспекторами міліції такої роботи є не менш важливим, ніж вплив на поведінку осіб, які мають підвищену схильність до вчинення злочинів.

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА НАРКОМАНІЇ

Гундза Д.В., слухач магістратури НАВС

Наркоманія (від грецьких слів *narke* – заціпеніння, сон, і *mania* – божевілля, пристрасть, потяг) — ненормальний стан організму, викликаний вживанням певних речовин (наркотиків). Наркоманія є хворобливим потягом до наркотиків та похідних із них речовин.

Психічна залежність вживання наркотиків і сильнодіючих засобів полягає в тому, що всі вони викликають ейфорію (збудження центральної нервової системи, яке впливає на мозковий «центр